

2. vydání, str. 97 a sl.; týž: „Publikace norem jako předpoklad jejich platnosti“, Časopis pro právní a státní vědu, XVIII, str. 1; Schranil-Janka: „Das öffentliche Recht der Tschechoslowakischen Republik“, II. Teil, Staatsrechtsquellen außer den Verfassungsgesetzen, str. 590 a sl.; Mayrhofer: „Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst“, I., 5. vyd., str. 31, 415; Mahl-Schedl: „Gesetzsammlungen v Mischler-Ulbrich Öst. Staatswörterbuch“, 2. vyd.

Vratislav Kalousek.

Sbírkové veřejné.

I. Pojem. Podkladem instituce v-ých s-ek po stránce soukromoprávní jest právní poměr vznikající ze smlouvy darovací. Do sféry práva veřejného přechází tento právní poměr v důsledku veřejného zájmu, který je vyvolán jednak značnějším rozsahem předebíraných právních jednání tohoto druhu, k nimž byl dán popud organisovanou akcí ve veřejnosti, jednak jejich obsahem a účelem, směřujícím k přímému nebo nepřímému majetkovému převodu na subjekt majetkových práv rozdílný od osoby v. s. provádějící. Jde tedy jak o ochranu veřejnosti skýtající dary, tak i o ochranu účelu, pro něž dary jsou určeny. Ochrany této lze účinně dosáti jedině režimem povolovacím a úřední kontrolou.

Oběžník min. vnitřní z 21. I. 1928, č. 2002/16 (Věstník min. vnitřní, roč. X., str. 53), definuje pojem v-ých s-ek takto: „Veřejnou sbírkou rozuměti dlužno jednak výzvu ústní, neuzavřeným dopisem, v časopisech a jiným veřejným způsobem k dobrodincům, a to buď určitě pojmenovaným, nebo k určité třídě, nebo povšechně k obecnstvu, aby k určitému, předem stanovenému účelu odevzdávaly se dary určenému sběrateli, jednak po této výzvě následující příjem neb vybírání darů.“ Tato definice není ovšem zcela přesnou a názornou, neboť na př. právě u nejčastějších forem v-ých s-ek, totiž u sbírek dům od domu a u sbírek na veřejném místě od osoby k osobě, nemusí předcházeti přijímání darů nějaká všeobecná výzva k dobrodincům s označením sběratele, nýbrž výzvu k odevzdání darů činí po případě příjemce darů sám.

Pružnější je definice, obsažená v nálezu Boh. 4625-A, podle níž „dlužno pokládati za sbírku veřejnou sbírku, která pro veřejné účely orgány veřejnými nebo osobami práva veřejného v mezích jejich věcné příslušnosti jest zahájena, dále však také sbírku, kterou provádí osoba soukromá za kterým-

koli účelem na veřejných místech nebo obračejíc se povšechně na obecnstvo, t. j. na větší množství neurčitých osob.“ Definice ta však nepodává zase vymezení tohoto pojmu naproti veřejným dárkům na jedné straně a almužnám na druhé straně.

Některá omezení osvětlí tento pojem lépe:

Z pojmu v-ých s-ek je třeba vyloučiti sbírání darů k určitému účelu, prováděné soukromě, t. j. jen v omezeném okruhu osob sběrateli známých. Kriterium „veřejnosti“ chybí i tehdy, žádalo-li by se o zaslání darů uzavřenými dopisy, adresovanými určitým osobám. Rovněž nespadá pod pojem v-ých s-ek vybírání příspěvků od členů nějakého kolektiva (spolku, náboženské společnosti a pod.) k účelu tímto kolektivem podle jeho organizačních předpisů sledovanému. Podle názoru praxe nespadá pak sem ani umístování pokladniček takovými korporacemi na místech veřejně přístupných pro skládání dobrovolných darů na účely korporace.

Dále je třeba vyloučiti z tohoto pojmu sbírání darů k osobním účelům sběratelovým, v kterémžto případě jde o žebrotu, na niž vztahují se speciální předpisy. Za v. s. nelze též pokládati výzvu veřejně (na př. v časopise, na veřejné schůzi a pod.) učiněnou ku podporování určitých osob nebo všeobecných účelů, není-li tato výzva spojena s organisováním přijímání darů, nýbrž mají-li býti dary zaslány přímo subjektu, pro něž jsou určeny a který je odlišný od osoby výzvu učinivší. Na druhé straně není v-ou s-ou ani neorganisované přijímání darů někým pro určitý účel dárci označený. (K tomu srov. nález n. s. s. Boh. 4145-A.) Pod pojem v. s. nespádají dále ty případy, kde za vybraný příspěvek dává se jakási (třeba jen formální) protihodnota, tak na př. prodej losů dobročinných loterií (viz heslo „Loterie“) nebo vstupenek na veřejné představení nebo zábavy (na něž se vztahují příslušné veřejnoprávní předpisy) nebo prodej všelikých předmětů pro účely dobročinné (zde půjde zpravidla o činnost podléhající buď živn. řádu, resp. živn. zákonu, nebo zákonu o podomním obchodě), byť šlo při tom jen o předměty, jichž skutečná hodnota je minimální (nálepky a pod.). (Srov. výnos býv. rak. min. vnitřní z 23. VIII. 1905, č. 36172.)

Naproti tomu pokládá praxe za v. s. vybírání darů na veřejných zábavách, schůzích a pod., třeba se tak děje pod zámkou náhrady režijních výloh a pod.

(oběžník min. vnitřní z 10. II. 1933, č. 7196/10).

Třídění v-ých s-ek podle účelu, k jakému jest jejich výtěžek určen, má právní význam jen potud, že při sbírkách pro účely církevní nastupuje — pokud vůbec přichází v úvahu povolení centrálního úřadu — podle praxe součinnost ministerstva školství a národní osvěty s ministerstvem vnitřní (výnos býv. rak. min. vnitřní z 13. V. 1902, č. 2882).

Důležitým je však třídění podle subjektu organisujícího v. s. Chudinský zákon český (zák. č. 59/1868 česk. z. z.) přiznává totiž obcím právo, „aby k dosažení příspěvků dobrovolných zaváděly subskripce a sbírky, zřizovaly na místech veřejných pokladnice obětí a pokladničky sběrací, a povzbuzovaly dobročinnost osob soukromých vůbec při funkcích duchovních, při slavnostech a shromážděních, zařizováním divadel, výstav, zábav a loterií neb jiným příhodným způsobem, a učinily ji chudým užitečnou. — Sem náleží také sbírání a přijímání naturalií, přijímání darů a odkazů.“

Teorie přiznává pak toto právo obcím vůbec (tedy i v ostatních zemích), vyvozující to z jejich samostatné působnosti v oboru péče o chudé, přiznané jim obecními zařízeními.

Na v-é s-y pořádané k tomuto účelu obcemi nevztahují se tedy všeobecné předpisy o v-ých s-ách. Takovéto sbírky musí ovšem jak svým účelem, tak i svým prováděním zůstat omezeny na obvod obce. (K tomu srov. náleží býv. rak. správ. soudu Budw. 841.)

Dále nevztahují se všeobecné předpisy o v-ých s-ách na sbírky pořádané řádem Milosrdných bratří pro účely bezplatného ošetření chudých nemocných. Tato exempce založena byla dvor. dekr. z 24. X. 1783 (srov. výnos býv. rak. min. vnitřní z 29. X. 1901, č. 7243); rozsah její místní platnosti je sporný.

Konečně má třídění v-ých s-ek podle rozsahu místního obvodu, v němž se provádějí, význam s hlediska určení úřední kompetence, o čemž dále děje se zmínka.

II. Právní podklad. Právní úprava této instituce má zákonný podklad vlastně jen v cíl. pat. ze dne 10. IX. 1773, č. 1520, sb. Krop. (sv. 6, str. 618), kde se stanoví, že „neoprávněné sbírání darů a vystavování veřejných sběracích listin se pod přísnými tresty zakazuje; sběratelé darů pro pohromou postižená místa anebo jiné účely, ne-

mohou-li se prokázati listinou, vystavenou od panovníka nebo od české dvorské kanceláře, anebo povolením z toho vyplývajícím, mají býti vrchnostmi zadrženi, zjištění, neoprávněné sběrací listiny spolu s vybranými penězi jim odňaty a oznámení úřadu učiněno buď bezprostředně nebo prostřednictvím krajského úřadu“. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi byla tato otázka upravena později nař. min. vnitřní ze 16. IV. 1882, č. 18613, a ze 17. VI. 1897, č. 35100. Pro určení úřední kompetence přicházejí pak nyní v úvahu v celém území státním všeobecné předpisy o organizaci politické správy a o správním řízení.

Trestní sankce nutno hledati — pokud by ovšem nešlo v konkrétním případě o trestný čin přísněji kvalifikovaný — v zemích České a Moravskoslezské v min. nař. č. 198/1857 ř. z., obsahujícím subsidiární administrativní trestní sankci, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi pak v bodě 8. cit. min. nař. č. 35100/1897. Pokud by osoba dary sbírající měla na výsledku sbírky nějaký materiální zájem, bylo by lze po případě aplikovati právní předpisy o stíhání žebroty: v zemích České a Moravskoslezské §§ 2 a 7 zák. č. 89/1885 ř. z., po případě § 3 zák. č. 108/1873 ř. z., na Slovensku a v Podkarpatské Rusi pak §§ 66—68 zák. čl. XL/1879.

Jinak celá úprava této věci po stránce materiální i formální obsažena jest v interních oběžnicích a normativních výnosech min. vnitřní, z nichž nejdůležitějším je cit. již oběžník z 21. I. 1928, č. 2002/16 (Věstník min. vnitřní, roč. X., str. 53 a násl.). Z dalších oběžníků a výnosů, jež jsou dosud — alespoň částečně — v platnosti, lze uvésti zejména: v oblasti býv. rak. právního řádu: výnosy min. vnitřní z 8. III. 1859, č. 2035, z 23. III. 1870, č. 964, z 5. XI. 1890, č. 4217, z 21. III. 1901, č. 6525 (Verordnungsblatt des Min. des Innern, roč. 1901, č. 54 a násl.), z 29. X. 1901, č. 7243, z 13. V. 1902, č. 2882, z 23. VIII. 1905, č. 36172 a j., v oblasti býv. uh. právního řádu: výnosy min. vnitřní č. 75986/1887, č. 4069/1899, č. 71319/1901, č. 56489/1906 a j., v oblasti celého státu pak: oběžníky min. vnitřní z 25. IX. 1930, č. 41086/10 (Věstník min. vnitřní, roč. XII., str. 193 a násl.) a z 10. II. 1933, č. 7196/10 (Věstník min. vnitřní, roč. XV., str. 25).

III. Úprava kompetence a řízení při úředním povolování v-ých s-ek. Ke konání v-ých s-ek jest třeba úředního povolení, které úřad uděluje podle volné úvahy. Věcná příslušnost úřadů politických v této věci vy-

plývá z čl. 1 zákona o organizaci politické správy, příslušnost místní upravena je pak zejména v § 8 nařízení o správním řízení. Ustanovení kompetenční, obsažená v cit. oběžníku min. vnitra č. 2002/1928, neodchylují se od zásad zmíněných všeobecných předpisů a zůstala proto nedotčena. Sbírku, jež má se konati ve správním obvodu jediného okresního úřadu pro účely téhož obvodu, povoluje okresní úřad (resp. státní úřad policejní pro svůj obvod); sbírky v několika politických okresech nebo pro účely okresu jiného, než ve kterém sbírka má se konati, povoluje zemský úřad. Ministerstvu vnitra vyhrazeno je povolovati sbírky, jež konati se mají ve správním obvodu několika zemských úřadů nebo jichž výtěžek připadnouti má institucím se sídlem mimo obvod zemského úřadu, ve kterém sbírka má se konati, nebo mimo obvod státu. Tyto zásady platí nyní i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, ježto odchylná ustanovení min. nař. č. 18613/1882 a č. 35100/1897 byla zrušena vládním nař. č. 96/1928 Sb. Nedotčeno zůstalo však ustanovení § 2 min. nař. č. 18613/1882, že i osoba žádající o povolení sbírky musí míti bydliště v obvodu povolujícího úřadu.

Řízení upraveno je v první řadě v cit. oběžníku min. vnitra č. 2002/1928.

V žádosti, kterou jest předložiti včas před zamýšleným dnem zahájení, dlužno uvésti vedle účelu sbírky též způsob organizace a provádění sbírky, dobu, kdy se má sbírat, a teritoriální rozsah zamýšlené sbírky; dále třeba jmenovati osoby, jimž svěřen má býti výkon sbírky, a prokázati, že sbírka se děje za souhlasu instituce, pro kterou výtěžek je určen.

Osoby provádějící sbírku musí býti usedlé v obci, ve které sbírku mají vykonati, neb alespoň známé členům obecní rady. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi musí se před zahájením sbírky v obci hlásiti u starosty obce, který hlášení to potvrdí (§ 6 min. nař. č. 18613/1882). Úřad sbírku povolující může vyloučiti ze sbírání osoby důvěry nehodné, aniž musí sděliti důvody vylučovací. Děti školou povinných nesmí se k výkonu sbírek používat.

Sbírky mají se povoliti jen k účelům prokázaně dobročinným, obecně užitečným, osvětovým a národním, jestliže korporace a osoby, jež sbírku mají konati, poskytují dostatečnou záruku, že celého výtěžku bude použito pro určený účel, a lze-li bezpečně očekávati, že čistý výtěžek bude úměrný obětem, které přinese veřejnost na darech, a že náklady režijní nepohltí pře-

vážnou část hrubého výtěžku. Významem a důležitostí účelu bude se řídit, na jakou dobu, v jak rozsáhlém území správním a na kolik sběracích archů či knížek nebo do kolika pokladniček bude povoleno sbírat.

Povolení udělí okresní (státní policejní) úřad na dobu jednoho, nejdéle dvou týdnů, zemský úřad na dobu dvou až čtyř týdnů. Pro zemské úřady v Bratislavě a v Užhorodě zůstalo však v platnosti ustanovení § 2 min. nař. č. 18613/1882, podle něhož mohou udílet povolení ke sbírkám ve svém obvodu na dobu až 60 dnů.

Konati sbírky v úřadovnách státních úřadů, ústavů a podniků je zakázáno. Výjimky z tohoto zákazu vyžadují zvláštního povolení podle oběžníku minist. vnitra č. 41086/1930.

Rovněž jsou výslovně zakázány některé formy výčesk, tak zejména konání výčesk podle t. zv. systému lavinového (výnos býv. rak. min. vnitra č. 4217/1890) a j.

Obvyklým způsobem sbírek mají býti sbírky na sběrací archy. Sběrací archy musí býti opatřeny úředním razítkem; při povolení sbírky stanoví se zároveň, který státní úřad je pověřen tímto ověřováním. Při sbírkách v obvodu celé země pověřiti je tímto úkolem zpravidla státní úřad policejní v sídle zemského úřadu, při sbírkách v několika okresech jeden okresní úřad. Tomuto úřadu jsou žadatelé povinni předložiti k potvrzení všechny sběrací archy, očíslované a opatřené razítkem korporace sbírku pořádající. Výtěžek sbírky na archy úředně neověřené má býti příslušným úřadem zabaven a sběratelé trestně stíháni.

Každý dárcce má do sběracího archu vepsati sám inkoustem nebo inkoustovou tužkou výši daru a své jméno. Zakázáno je vpisovati do archu fingované dárcce a fingované dary.

Sbírky na sběrací knížky povolují se pouze výjimečně. Při povolení má býti dbáno kautel (o stránkování, vazbě knížky, popisu osoby sbírající, vidování atd.) podle výnosu býv. rak. min. vnitra č. 6525/1901, resp. na Slovensku a v Podkarpatské Rusi podle min. nař. č. 18613/1882 (§§ 3 a 4).

Byla-li povolena sbírka do pokladniček na ulicích, nesmí se s pokladničkami choditi po ulicích nebo vstupovati do vozů elektrické dráhy nebo do místností, nýbrž smí se vybírat do pokladniček jen u stolků, jež na ulicích k tomu účelu korporace sbírku konající postaví. Pokladničky musí býti tak uzpůsobeny, aby byla nemožna jakákoli manipulace s nimi. Není pří-

pustno vybíratí na talíře, do otevřených nádob, do pokladniček papírových a pod. Každá pokladnička musí býti opatřena plombou, číslem a zřetelným označením účelu sbírky. Korporace, jež sbírku pořádá, je povinna vésti seznam pokladniček, v němž musí býti uvedeny osoby, jimž ty které pokladničky byly svěřeny. Tyto osoby musí býti opatřeny legitimacemi na jméno znějícími s razítkem korporace pořádající sbírku.

Pouliční sbírky smějí býti povoleny a prováděny jen tehdy, dá-li k nim napřed souhlas i příslušná obec. Zdráhala-li by se obec žádané svolení udělití, ale okresní (státní policejní) úřad by považoval žádost o povolení sbírky na ulicích za odůvodněnou, buď vyžádán pokyn ministerstva vnitra.

Je nepřípustno, aby osoby pověřené výkonem sbírky dostávaly za tuto činnost jakoukoli odměnu z výtěžku sbírky, ať předem stanovenou nebo v procentech výtěžku. Zjistí-li se, že zákazu toho nebylo dbáno, má býti výkon povolené sbírky ihned zastaven a též korporaci se na příště nepovolí konati v. s.

Příslušný úřad státní je oprávněn kdykoli vhodným způsobem se přesvědčiti, zda sbírka se koná přesně podle daných pokynů.

V povolovacím dekretu bude stanovena i lhůta po ukončení sbírky, do níž jest korporace sbírku pořádající povinna předložiti povolujícímu úřadu přesné vyúčtování, vykázáti hrubý příjem i čistý výtěžek a prokázati, jakým způsobem bylo naloženo s čistým výtěžkem, jakož i připojití sběrací archy a jiné doklady v originálu, jež po nahlédnutí se vrátí. Nevyhoví-li korporace tomuto pokynu, neobdrží na příště povolení k veřejným sbírkám. Doklady o výsledku sbírky minulé musí býti připojeny též k žádosti o povolení sbírky nové.

Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi připouští min. nař. č. 35100/1897 (bod 2.), že v případě živelních pohrom nebo hladomoru, které by postihly jednotlivé kraje nebo obce, mohou býti sbírky na podporu postiženého obyvatelstva zahájeny i bez předběžného povolení, ale takovéto sbírky mají býti do 15 dnů oznámeny místně příslušnému úřadu.

Literatura.

Možno uvésti jedině Layerův článek „Sammlungen für wohltätige Zwecke“ v Mischler-Ulbrichtově

chově Österreichisches Staatswörterbuch, IV, str. 167—170 (2. vyd.). Některé výnosy jsou otištěny v Normaliensammlung für den politischen Verwaltungsdienst.

Josef Hoffmann.

Scelování pozemků

viz Agrární operace.

Sčítání lidu.

I. Pojem. II. Historie. III. Význam s. l. IV. Doba, předmět a věcný rozsah s. l. V. Národnost při s. l. VI. Provádění s. l. VII. Příslušnost úřadů při s. l. VIII. Orgány s. l. a jich pravomoc. IX. Zpravodajská povinnost. X. Ochrana úplnosti a správnosti s. l. XI. Publikace. Literatura.

I. Pojem. S. l. je periodické úřední zjišťování počtu obyvatelstva na daném území. Při tom se zjišťují význačné fyzické i duchovní znaky, aby z vzájemných kombinací těchto znaků se získal obraz teritoriálního, věkového, hospodářského i místního rozvrstvení obyvatelstva.

II. Historie. Pravidelné soupisy všeho obyvatelstva nařízeny v býv. Rakousku reskripty r. 1753 a 1754. Provedeny r. 1754 a 1761 a pak každoročně až do r. 1827, v letech 1830—1851 po tříletích.

V Uhrách byl r. 1784 nařízen soupis obyvatelstva a revidován r. 1786 a 1787, pak následují mezerovitá šetření. Na základě zákona r. 1802 provedený soupis se netýkal šlechty a kleru. Do r. 1850 pak není vůbec již dat. Za absolutismu bylo nařízeno s. l. v celé monarchii (mimo vojenskou hranici) cís. nař. č. 67/1857 ř. z. a provedeno 31. X. 1857. Po rak.-uherském vyrovnání bylo s. l. znovu upraveno, a to pro Rakousko zák. č. 67/1869 ř. z. a pro Uhersko zák. čl. III/1869 a bylo konáno v 10letých obdobích (prvé v Rakousku r. 1869, v Uhersku r. 1870, pak r. 1880, 1890, 1900, 1910).

V naší republice bylo s. l. upraveno nejprve zák. č. 256/1920 Sb. a zavádělo sčítání 5leté, nyní pak zák. č. 47/1927, který se vrátil k období 10letému.

Prvé s. l. v Čsl. republice se konalo 15. II. 1921 (zák. č. 256/1920 Sb. a nař. č. 592/1920 Sb.). Druhé s. l. se konalo 1. XII. 1930 podle zák. č. 47/1927 Sb., vládn. nař. č. 86/1930 Sb.

III. Význam s. l. Výsledky s. l. jsou směrodatny pro praxi veřejné správy zvláště v oboru vojenském (znalost počtu mužů v branném věku), školském (počet dětí ve věku školou povinném), politic-